

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І. І. МЕЧНИКОВА
Факультет історії та філософії

ЗАТВЕРДЖЕНО

Голова приймальної комісії

ОНУ імені І. І. Мечникова

проф. Вячеслав ТРУБА

«17»

березня

2025 р.

ПРОГРАМА
ФАХОВОГО ІСПИТУ

для вступу на перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
спеціальність Культурологія ОПІ Культурологія
на основі освітнього ступеня бакалавра, магістра
(освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста)

Схвалено на засіданні Вченої ради
факультету історії та філософії
Протокол № 6 від «17» березня 2025 р.

ОНУ
2025

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Фаховий іспит – форма вступного випробування, для конкурсного відбору осіб для здобуття ступеня бакалавра за іншою спеціальністю, які вступають на основі здобутого ступеня бакалавра, магістра (освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста). Організація та проведення вступного випробування відбувається у порядку визначеному Порядком прийому на навчання для здобуття вищої освіти в 2025 році затвердженому наказом Міністерства освіти і науки України від 10 лютого 2025 року № 168 та зареєстрованому в Міністерстві юстиції України 26 лютого 2025 року за № 15/41360 та Положенню про приймальну комісію Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Мета вступного випробування за спеціальністю Культурологія полягає у визначенні відповідностей знань, вмінь та навичок абітурієнтів, умінь, навичок – базових компетенцій для опанування ОП.

Вимоги до рівня підготовки здобувачів. В загальній системі підготовки бакалаврів зі спеціальності 034 «Культурологія» знання з культурології забезпечують необхідну ґрунтовну теоретичну базу їх професійних знань. Тому вступники повинні мати певний рівень отриманих ним знань під час одержання вищої освіти за освітньо-кваліфікаційним рівнем іншої спеціальності, а саме продемонструвати знайомство з основними формами і типами культури, освоєння головних проблем та методів їх вирішення, що виникли на протязі століть, а також вироблення навиків самостійного дослідження, характеризування та оцінювання різноманітних рухів та тенденцій, які мали місце у історії світової думки.

Вступник до бакалаврату із спеціальності 034 «Культурологія» має продемонструвати базовий рівень теоретичної та практичної підготовки, знання щодо сутності та поняття культури,

Форма фахового іспиту – тестування.

Підготовка програми фахового іспиту, розробка тестових завдань та проведення іспиту здійснюється фаховою атестаційною комісією факультету історії та філософії (наказ № 420-18 від 28.02.2025 року).

1. ЗМІСТ ФАХОВОГО ІСПИТУ

Розділ I. КУЛЬТУРА, ВИЗНАЧЕННЯ ТА СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ, КУЛЬТУРА ЯК СОЦІАЛЬНЕ ЯВИЩЕ.

Поняття, структура, функції культури.

Визначення культури. Культура – спосіб діяльності людини.

Структура культури: матеріальна і духовна культура (норми, цінності, інститути, знання, переконання, віра, почуття, світогляд).

Види культури (культура спілкування, культура освіти, моральна, естетична, релігійна, політична, правова, наукова, економічна та культура міжнародних відносин).

Функції культури: пізнавальна, світоглядна, комунікативна, інтегративна, оцінно-нормативна, виховна.

Типологія та класифікація культур. За носієм (світова, національна), за поширеністю в суспільстві (домінуюча, субкультура, контркультура), за рівнем культури (масова, елітарна, народна), за художнім стилем (ренесанс, бароко, класицизм, рококо, романтизм, реалізм, модернізм, постмодернізм), за динамікою соціально-історичних утворень (первісне суспільство, ранні цивілізації, традиційні цивілізації).

Розділ II. ЛЮДИНА І СВІТ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ.

1. Стародавні цивілізації.

Культура Месопотамії. Стародавні цивілізації IV-III тисячоліття до н.е., на території Передньої Азії та Північно-Східної Африки: Вавилон, Шумер, Єгипет, Ассирія, Аккад. Характерні форми месопотамської культури в епоху ранньої писемності: великомасштабна планомірна іригація, міста-держави, примітивна демократія. Поява літератури.

Космогонія. Антропоморфні божества родючості, культ богів покровителів держав. Космогонічні поеми. «Поема про Гільгамеша». Вавилонська вежа. «Висячі сади Семіраміди», досягнення в астрономії.

Культура Стародавнього Єгипту. Виникнення рабовласницької держави в Єгипті. Періодизація культури Єгипту. Піктографічне письмо, ієрогліфічна писемність. Стародавні пам'ятки релігійної та світської літератури: «Тексти пірамід», «Книга мертвих» тощо. Релігія Єгипту. Поклоніння тваринам. Уявлення про ієрархію богів, про створення богом світу, людей та інших богів, потойбічне життя стародавніх єгиптян, їх вплив на розвиток і формування стилю пірамід, домовин, архітектуру Єгипту.

Культ фараона, його релігійне і політичне значення. Досягнення культури Єгипту в галузі математики, геометрії, медицини, розквіт мистецтва.

Культура Стародавньої Індії. Стародавні цивілізації в III тис. до н.е. в долині Інду. Культура Хараппи і Мохенджо-Даро. Панування культу Богині-матері. Ведична література і культ. Рігведа. Брахманізм і буддизм в індійській культурі. Філософське вчення буддизму. Індуїзм як підсумок єдності різних культурних традицій.

Індійська література і мистецтво та їх зв'язки з релігійними уявленнями. Вклад Індії в світову культуру.

Стародавній Китай. Китай – країна стародавньої цивілізації. Формування першої рабовласницької держави Шань-Інь.

Унікальність китайської культури: ритуал та етика в традиційному Китаї. Релігійно-філософські вчення. Конфуціанство – унікальна теорія і практика державного життя. Місце буддизму в китайській культурі. Конфуціанство та легізм у політичній історії Китаю.

Своєрідність мистецтва: триєдність каліграфії, поезії та живопису. Китайська сім'я: традиції й тенденції. Досягнення в медицині. Ушу. Розвиток культурних зв'язків з іншими країнами: «Великий шовковий шлях». Китайська культура і Захід.

2. Історія людства – історія культур.

Культура Давньої Греції. Крито-Мікенська культура. Ахейська Греція, культурна спільність її населення. Гомерівський епос.

Архаїчна Греція. Утворення полісів. Характерні риси культури давньої Греції. Боги

грецького Олімпу. Література і мистецтво. Від релігії до філософії – Піфагор, Геракліт, Демокрит, софісти, Сократ.

Давньогрецька культура і мистецтво класичного періоду. Платон і Аристотель. Феномен грецького чуда: народження наукового знання і розквіт мистецтва.

Елліністична доба. Домінування морально-етичних проблем та суб'єктивної тематики в філософії. Вплив грецької культури на культуру Близького і Середнього Сходу. Велика спадщина античної Еллади.

Культура Стародавнього Риму. Початок Риму, легенда про Ромула і Рема. Етрусська культура. Римська рабовласницька республіка. Розквіт еллінської культурної традиції. Римське право. Система освіти. Римська поезія і проза. Сатира. Ораторське мистецтво.

Культура періоду Римської імперії. Досягнення в культурі і мистецтві. Від релігії общини до світової релігії. Розпад античного світу.

Культура Середньовіччя. Особливості середньовічної культури. Виникнення Візантійської імперії. Перемога офіційного православ'я. Поетична і прозаїчна література. Григорій Богослов, Прокопій Кесарійський, єпископ Євсевій – історіографія, хронографія. Константинопольський університет. Храм святої Софії в Константинополі – найвище досягнення мистецтва.

Зародження культурно-історичної спільності європейських народів у результаті синтезу спадщини античної культури, християнства і народних культур варварів. Філософська тріада середньовіччя: Бог – світ – людина.

Утвердження міського самоврядування. Розвиток шкільної та університетської освіти. Героїчний епос – «Пісня про Нібелунгів» (1200 р.). Морально-етичний образ лицаря, поезія вагантів, трубадурів.

Романський та готичний стилі в архітектурі. Живопис. Музика.

Культура епохи Відродження. Зміст терміну Відродження. Зародження капіталістичних відносин. Роль античної спадщини в піднесенні культурного життя Європи. Гуманістичний зміст культури епохи Відродження. Утопічний соціалізм – Томас Мор, Томмазо Кампанелла.

Становлення художньої літератури гуманізму – Франческо Петрарка, Джованні Бокаччо, Данте Аліг'єрі, Франсуа Рабле, Мігель де Сервантес, Фелікс Лопе де Вега, Уільям Шекспір.

Мистецтво Ренесансу (Ботічеллі, Леонардо да Вінчі, Рафаель Санті, Мікеланджело Буонарроті та ін.).

Культура Нового часу. Реформаторський рух у Європі та його зв'язок з культурою Ренесансу. Основні течії в Реформації. Протестантизм та його вплив на формування нової культурної традиції.

Стилi в художній культурі: бароко і класицизм.

XVIII ст. в історії культури – епоха Просвітництва.

Проголошення людини і зведення її до статусу засобу досягнення «розумного порядку». Криза абсолютизації розуму (Велика Французька революція). Вплив революції на Європейську цивілізацію.

Мистецтво Просвітництва. Музика. Живопис. Мистецтво рококо. Пошук естетичного ідеалу. Література. Романтизм. Критичний реалізм. Натуралізм.

Розділ III. ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

1. Становлення української культури.

Зародження і розвиток стародавньої цивілізації на терені теперішньої України в IV-III тисячоліттях до н.е. Трипільська культура. Грецька колонізація Північного Причорномор'я. Культура та дохристиянські вірування слов'ян.

Культура Київської Русі. Зародження і розвиток держави Київська Русь. Взаємозв'язки культури Київської Русі з культурами інших народів. Київська Русь і Візантія. Християнство: витоки, зміст, ідеологічна спрямованість.

Розвиток писемності. Літописи. Перші оригінальні літературні твори. Стан освіти. Архітектура Київської Русі. Образотворче мистецтво (фрески, мозаїки, ікони). Книжкова мініатюра. Музика, танці.

Місце і роль культури Київської Русі у світовій і вітчизняній культурі.

Українська культура литовсько-польської доби. Поділ України і колонізація Литвою українських земель. Особливості формування культури України в складі Великого Князівства Литовського. Католицька дискримінація православної релігії як дискримінація українців. Люблінська та Берестейська унії.

Виникнення козацтва і його значення в культурному поступі українського народу. Острозька Біблія, Пересопницьке Євангеліє. Книгодрукування. Національна само визначеність. Поширення ідей гуманізму, Відродження, Реформації, раннього Просвітництва. Острозька академія. Творчість Мелентія Смотрицького та Івана Вишенського. Полемічна література. Релігійна та просвітницька діяльність Петра Могили. Організація Києво-Могилянського колегіуму. Синкретизм культури кінця XV – першої половини XVII ст. Зародження театру. Шкільна драма. Музика.

Культура України часів Гетьманщини. Формування козацької держави. Визвольна війна українського народу середини XVII ст. та її вплив на культурне життя України.

Києво-Могилянська академія – центр освіти і науки. Просвітницька діяльність П. Могили, Ф. Прокоповича, І. Гізеля, Д. Туптала, О. Кониського, С. Яворського та ін.

2. Українська культура XIII століття.

Українське бароко – феномен національно-культурної творчості XVII- XVIII ст. Літературне бароко: від Івана Вишенського, Мелентія Смотрицького до Григорія Сковороди. Домінування духовних тем над світським. Жанри: віршована література, шкільна драма, проповідницька проза, житійна література, передмови – післямови, історіографія, Іван Мазепа – будівничий.

Втрата самостійності Української православної церкви. Церква як засіб поширення російської імперської політики в сфері культури. Використання Росією інтелектуального потенціалу України.

Укази Петра I, Катерини II про заборону друку, викладання українською мовою.

Україна під гнітом Польщі, Росії та Австрії.

Г.С. Сковорода – перший мандрівний філософ.

3. Особливості української культури XIX століття.

Характерні риси культурно-національного відродження та його періодизація. Перші історико-етнографічні фольклористичні дослідження. Початок нової української літератури. І. Котляревський.

Харківський та Київський університети як осередки української культури і науки. Кирило-Мефодіївське товариство. М. Костомаров, П. Куліш, Т. Шевченко – культурне самоутвердження української нації.

Культурні та політичні здобутки Галичини. Просвітницьке товариство «Руська трійця». «Русалка Дністровая», «Вінок русина на обжинки». Товариство «Просвіта» (1868 р.). Наукове товариство ім. Т.Г.Шевченка.

Драматургія М. Старицького, І. Карпенка-Карого, М. Кропивницького. Заснування першого українського професійного театру. Музика. Творчість П. Ніщинського та М. Лисенка – основоположників української класичної музики.

Образотворче мистецтво й архітектура другої половини XIX ст.

І.Франко: світогляд, філософські та суспільно-політичні погляди, ставлення до національного питання, літературна та наукова діяльність. М. Грушевський як історик та громадський діяч. Подальший розвиток української етнографії та історії.

Творчість Л. Українки, М. Коцюбинського, В. Стефаника, В. Винниченка, О. Олесь. «Молода муза».

Імпресіоністські та модерністські тенденції в творчості українських художників. Українська графіка.

Роль і місце української культури в формуванні національної самосвідомості українців та духовному розвитку людства.

4. Українська культура XX століття.

Сучасне українське національно-культурне та державне відродження. Політика «українізації» в 20-х роках XX століття. Підвищення значення української інтелігенції. Ідейно-політична боротьба М. Хвильового. Літературні течії та гуртки в 20-х рр. Новаторське

сценічне мистецтво.

Проблеми, втрати і здобутки української культури в 40-50-х роках ХХ ст. Політичні, ідеологічні та культурні наслідки великого терору. Мовна політика. Проблеми розвитку художньої творчості.

Розквіт українського кіномистецтва 50-80-х рр. С. Параджанов, Ю. Ільєнко, І. Миколайчук.

Музичне, образотворче мистецтво. Дисидентський рух. Українське авангардне мистецтво.

Елементи духовного та інтелектуального опору в сфері культури. Виникнення умов для мистецького плюралізму.

Формування української культури як цілісності. Відродження національної культури і мови, культур і мов усіх народів, що проживають в Україні. Становлення національної церкви. Конгреси українців.

Культурне відродження регіонів України. Національно-культурні товариства. Дипломатичне визнання України.

Екологічна політика. Розширення міжнародних, культурних, громадських, наукових, освітніх зв'язків. Роль національної культури в утвердженні і розвитку незалежної держави. Українська культура як синтез духовного життя народу.

Розділ IV. СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ.

Концепція державної політики в галузі культури.

Сучасний стан культури в Україні.

Цілі, пріоритетні завдання та принципи державної політики в галузі культури.

Стратегічні напрямки, механізми їх реалізації та очікувані результати.

Модернізм як специфічний культурний феномен ХХ ст.

Напрямки модернізму: експресіонізм, кубізм, дадаїзм, сюрреалізм, абстракціонізм, авангард, футуризм, конструктивізм. Масова культура. Течія постмодернізму в культурі на межі ХХ-ХХІ ст. Український культурний ренесанс 20-30-х рр. ХХ ст. та його характеристика.

2. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Абрамович С.Д., Тілло М.С., Чікарькова М.Ю. Культурологія: навчальний посібник. К.: Кондор, 2005. 352 с.
2. Антофійчук, В. Культурологія: термінологічний словник. 2-ге вид., випр. І доп. Чернівці: Книги-ХХІ, 2007. 160 с.
3. Баканурський А.Г. Культурологія: навчальний посібник. К.: «Професіонал», 2004. 208 с.
4. Безвершук Ж.О. Історія культури в термінах і назвах: словник-довідник. Київ: Вища школа, 2003. 399 с.
5. Бочелюк В.Й., Бочелюк В.В. Дозвіллезнавство. Навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 208 с.
6. Гіптерс З. В. Культурологічний словник-довідник. К.: ВД «Професіонал», 2006. 328 с.
7. Гончарук Т.В. Культурологія: навчальний посібник. Тернопіль: Карт-41бланш, 2004. 213 с.
8. Історія і теорія української і зарубіжної культури: навч. посіб. / В. І. Андріяненко; Східноукраїнський національний ун-т ім. Володимира Даля. Луганськ : [б.в.], 2007. 176 с.
9. Історія культури: навчальний посібник / О.А. Гаврюшенко, В.М. Шейко, Л.Г. Тишевська. Київ: Кондор, 2004. 763 с.
10. Історія світової культури: навч. посіб. / [М.В. Дєдков та ін.; під заг.

ред.М.В. Дедкова]. Запоріжжя: Дике Поле, 2009. 376 с.

11. Історія світової культури: навч. посіб. Наук. ред. В. М. Шейко. К.: Кондор, 2006. 407 с.

12. Історія світової та української культури: кредит.-модул. курс: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / К. А. Іванова [та ін.]; Нац. фармац. ун-т. Х.: НФаУ: Золоті сторінки, 2012. 517 с.

13. Історія світової та української культури: підручник для вищих закл. освіти. К.: Літера, 2005. 463 с.

14. Історія української та зарубіжної культури: навч. посібник / С. М. Клапчук [та ін.]; ред. С. М. Клапчук. 6-те вид., випр. і доп. К.: Знання-Прес, 2007. 358 с.

15. Історія української та зарубіжної культури: підручник для студ. Вищих навч. закл. Л.: Бескід Біт, 2008. 252 с.

16. Кордон М.В. Українська та зарубіжна культура: Курс лекцій. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 200 с.

17. Корінний М.М., Шевченко В.Ф. Короткий енциклопедичний словник з культури. К.: Україна, 2003. 384 с.

18. Кормич Л.І., Багацький В.В. Культурологія (історія і теорія світової культури ХХ століття): навчальний посібник. Видання третє. Х.: Одиссей, 2004. 304 с.

19. Короткий культурологічний словник-довідник/З.В. Гіптерс. Л., 2004.127 с.

20. Крижанівський О.П. Історія Стародавнього Сходу: Вид. 2-ге. К., 2002. 478с.

21. Культурологія: теорія та історія культури. Навч. посіб. / За ред. І.І. Тюрменко. К., 2005. 225 с.

22. Культурологія: українська та зарубіжна культура: Навч. посіб. /За ред. М.М. Заковича. К.: Знання, 2004. 160 с.

23. Лекції з історії світової та вітчизняної культури: за ред. Яртися А.М. Львів, 2004. 260 с.

24. Меднікова Г.С. Українська та зарубіжна культура ХХ століття: Навч. посіб. К.: Т-во «Знання», 2002. 160 с.

25. Оглоблин О., Петренко П. Енциклопедія українознавства. Львів, 1994. 320 с.

26. Петрова І.В. Дозвілля в зарубіжних країнах: підручник. Київ: Кандор, 2005.

27. Петрусенко В.Л., Савельєв В.П., Повторєва С.М. Культурологія: Навч. посібник. Львів: «Магнолія 2006», 2007.

28. Подольська Є.А., Лихвар В.Д., Іванова К.А. Культурологія: Навч. посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 288 с.

29. Слов'янські культури в європейській цивілізації. К.: КіСУ, 2001. 400 с.

30. Словник-довідник з культурології: навч. посіб. Уклад.: Р.Д. Шестопап. Вінниця: Нова книга, 2007. 178 с.

31. Словник-довідник термінів з мистецтвознавства / О.Я. Присяжнюк. О.:Фенікс, 2008. 44 с.

32. Термінологічний словник з культурології. К.: МАУП, 2004. 160 с.

33. Тюрменко І.І. Культурологія: Навчальний посібник. К.: ЦУЛ, 2005. 368 с.

34. Федорова І.І. Культурологія: Навчальний посібник. К.: Політехніка, 2005. 160 с.

35. Хоменко В.Я. Українська і світова культура: Підручник. К.: Україна, 2002. 210 с.
36. Шевнюк О.Л. Культурологія: Навчальний посібник. К.: Знання, 2007. 240с.
37. Шейко В.М., Тишевська Л.Г. Історія української культури: Навчальний посібник. К.: Кондор, 2006. 280 с.
38. Юрій М. Ф. Історія світової та вітчизняної культури: [навч. посібник]. К.: Дакор, 2016. 232 с.

3. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ФАХОВОГО ІСПИТУ

Зміст тестових завдань визначено Програмою фахового іспиту для вступу на перший (бакалаврський) рівень вищої освіти спеціальність Культурологія ОПП Культурологія на основі ступеня бакалавра, магістра (освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста).

Тест для фахового іспиту складається із завдань з **вибором однієї правильної відповіді** (ТЗ закритої форми). До кожного завдання подано чотири варіантів відповідей (А, Б, В, Г), з яких один правильний.

Загальна кількість завдань тесту – 50.

Завдання з вибором однієї правильної відповіді оцінюється в 0 або 2 тестових балів.

Результат фахового випробовування оцінюють за шкалою від 0 до 100 балів.

Критерії оцінювання іспиту за фахом

ТЗ із вибором однієї правильної відповіді	Кількість балів
• неправильна відповідь, або вказано більше однієї відповіді, або відповідь ненадано	0 балів
• правильна відповідь	2 бали
• мінімальна кількість тестових балів, яка дає право на участь в конкурсному відборі	12 балів
• максимальна кількість балів, яку можна набрати, правильно виконавши всі завдання тесту	100 балів

Під час проведення вступного випробування не допускається користування електронними приладами, підручниками, навчальними посібниками та іншими матеріалами, якщо це не передбачено рішенням Приймальної комісії. У разі використання вступником під час вступного випробування сторонніх джерел інформації (у тому числі підказки) він відсторонюється від участі у випробуваннях, про що складається акт, в якому фахова атестаційна комісія вказує причину відсторонення та час. У разі використання заборонених джерел абітурієнт, на вимогу члена фахової атестаційної комісії, залишає аудиторію та одержує загальну нульову оцінку.

Вступник має право подати письмову апеляцію щодо екзаменаційної оцінки (кількість балів), отриманої на вступному випробуванні. Апеляція подається письмово у вигляді заяви у довільній формі на ім'я голови Приймальної комісії ОНУ імені І. І. Мечникова. Апеляційна заява подається вступником особисто згідно з Положенням про апеляційну комісію Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. Предметом апеляції може бути тільки оцінка з вступного випробування. Не розглядаються апеляції, подані невчасно або з порушенням процедури подання.

Вступники, які не з'явилися на вступне випробування без поважних причин у зазначений за розкладом час, до участі у подальших іспитах та конкурсному відборі не допускаються.

Голова фахової атестаційної комісії

Віталія ГОТИНЯН-ЖУРАВЛЬОВА